

Se till att Din rätt tas tillvara i domstolen!

Tvister i uppfinnarsammanhang är inte ovanliga. Tvister som inte sällan blir snåriga och långdragna rättsprocesser.

Bertil Burström, innovatör och rådgivare i uppfinnarjuridik, har egna erfarenheter inom området. Han har inte bara drabbats av fiffel från tidigare samarbetspartners, utan även från en advokat han anlitade. Något han sökt upprättelse för, men ännu inte lyckats få.

I det här inlägget berättar han därför om hur den svenska rättsprocessen fungerar samt ger tips på vad man som uppfinnare bör tänka på om man måste söka sin rätt i domstol.

IBLAND FINNS ANLEDNING ATT FUNDERA över domslut som publiceras i media. Ofta handlar det om brottmål. Tvister mellan företag och enskilda uppmärksammas sällan. Likväl har många tvister sitt ursprung från svikligt beteende, bedrägeri och medvetet avtalsbrott från någon part. Men domstolen får endast avge dom efter vad som har yrkats och med stöd av de grunder som kan anses bevisade och rättsligt korrekta. Domstolen får heller inte ta ovidkommande hänsyn till vad som av någon anledning anses bäst för tillfället.

Beroende på svårighetsgrad och belopp bemannas tingsrätterna i tvistemål av en eller tre juristdomare med skiftande erfarenhet. Protokollförare är vanligtvis en notarie eller tingsfiskal. Naturligt nog är domarnas kunskaper begränsade till svensk juridik. Juristerna har sällan egen erfarenhet från IT, handel, ekonomi, verkstad, industri eller transport och service etc. Domstolsverket har numera en vällovlig strävan att inrätta färre men större domstolar med specialiserade domare för olika rättsfrågor. Under domstolsförhandlingen har parterna en vik-

tig pedagogisk uppgift att upplysa om alla relevanta omständigheter med bevis och grunder. Beroende på kunskapsgapet mellan parter, expertvittnen och domare händer det att viktig information inte uppfattas rätt av domstolen. Säkrast om än dyrast är därför att man låter sig företrädas av ett specialiserat och engagerat juridiskt ombud. Statlig rättshjälp beviljas inte så ofta. Beklagligtvis får svenska advokater inte arbeta med andel i eventuell framgång, som i USA. Den som saknar eller konsumerat sin rättsskyddsförsäkring riskerar därför rätts-

förlust och att ej få gehör för sin talan.

Några råd till den som lämnar ombudsfullmakt till någon:

- Lämna ingen generell fullmakt till de jurister på byrån du inte känner och stryk det förtryckta om ombudets rätt att ingå förlikning med motparten. Kom ihåg att det är dina pengar det gäller och att det är du som är huvudman och som finansierat ditt rättsskydd.
- Begär ombudets skriftliga sammanfattning av rättsläget med de bärande grunderna och argumenten innan ombudet riktar sig till motpart och domstol eller påkallar skiljeförfarande. Då begränsas risken att ombudet "backar" under resans gång.
- Undvik att föra processen som privatperson. Låt processrätten innehas av ett aktiebolag om det går. Visserligen lämnas då ingen rättshjälp men förlustskadorna begränsas.
- Man bör vara medveten om att svensk rättsordning (till skillnad från Norge med flera) ger vinnande part möjlighet att begära säkerhet för det ekonomiska utfallet och sina kostnader även om domen överklagats och inte vunnit laga kraft. Om överklagande part inte förmår ställa säkerhet kan denne begäras i kon-

Artikel-
författaren
Bertil
Burström.

kurs och motparten stoppar på så sätt processen.

- Överväg att enbart yrka fastställelse av motpartens ansvar för att, sedan detta avdömts, lämna in en ny stämningssökansökan om fullgörande av särskilt beräknat skadeståndsanspråk även om ett sådant förfarande kan ta betydligt längre tid.
- Begär redan från början att åtgärder och tidsåtgång skall specificeras. I annat fall kan de juridiska kostnaderna skena iväg och det blir svårt att protestera när sluträkningen kommer som en obehagligt stor klumpsumma. Risk finns att processen då måste drivas vidare utan något kunnigt ombud eller biträde.
- Notera egen tidsspilla och utlägg som ett tilläggsyrkande till övriga rättegångskostnader.

I TVISTEMÅL ÄR DET VIKTIGT att redan i stämningssökansökan anför samtliga rättsgrunder och omständigheter som man anser är av betydelse för tvistens bedömning. Domstolen får av objektiva skäl inte utreda, fråga eller påminna om omständigheter och bevis som en part inte anfört under den muntliga huvudförhandlingen. Det räcker alltså inte att viktiga sakförhållanden framförts skriftligt, vilket många felaktigt tror. Det är en utbredd missuppfattning att den som företräds av ombud inte har rätt att yttra sig annat än vid bevisupptagning under sanningsförsäkran. Orsaken kan vara att en del domare ogillar "dubbelkommando". I sådant fall kan målsägaren begära paus och återkalla ombudets fullmakt om så erfordras.

Samtliga bevis och rättsgrunder måste anföras i första instans för att kunna beaktas i högre rättsinstans. För att kunna bedömas av domstolen måste allt viktigt behandlas muntligt under huvudförhandlingsdagen. Det räcker inte med att relevanta omständigheter bara har blivit omnämnda i den förberedande skriftväxlingen. Du måste även uttryckligen bestrida allt vad motparten anför som du själv anser felaktigt och osakligt och som talar till din nackdel eller motpartens fördel. Gör

ingen invändning betraktar domstolen motpartens uppgift som oemotsagd och därmed vitsordad. I princip är det omöjligt att efter tingsrättens dom reparera brister i processföringen med nya fakta och bevis, såvida man inte anför synnerliga skäl.

IBLAND KAN DOMSKÄLEN framstå som mer eller mindre oklara och svårsmälta för den rättsökande. Ett motmedel är att se till att det finns åhörare och mediabevakning vid huvudförhandlingen. Det finns skäl att anta att domen då blir mera välskrivet.

Orättfärdiga och obegripliga domar bör överklagas till hovrätten. Prövningstillstånd erfordras numera i vissa fall. Därför ytterligare ett råd:

Försök justera dina argument och yrkanden i överklagandet så att det blir svårare för hovrätten att endast fastställa tingsrättens dom "blankt" utan att överrätten anger egna domskäl. Blanka domar är tillåtna enligt svensk rättegångsordning om hovrätten har samma bedömningsmaterial och anser sig helt och fullt dela tingsrättens uppfattning.

"Blank fastställelse" är dock ett otyg och ger knappast någon känsla av en fungerande kvalitetskontroll. Europadomstolen har tidigare uttalat: "Justice must not only be done, it must also be seen to be done."

DEN SOM INTE ÄR NÖJD med hovrättens dom bör veta att Högsta domstolen ej omprövar domar enbart på det faktum att den överklagade domen framstår som uppenbart felaktig. HD beviljar sedan 1971 prövningstillstånd endast i de fall där det kan antas att ett tuttalande från HD är erforderligt och kan ge liknande ärenden juridisk vägledning. Endast ca 7 % av överklagade avgöranden i

tvistemål får dispens. I de över 4.500 fall som avvisas lämnas ingen upplysning om orsaken till att prövningstillstånd förvägras. Man kan tycka att HD i sin genomgång av inkomna ärenden borde notera vilka rätts-

fall man anser utgör tillräckliga prejudikat. Det borde vara lätt att till sökanden och i rättssäkerhetens namn lämna sådan upplysning. Eftersom det förekommer att endast första rättsinstans lämnar skriftlig motive-

ring till domen, kan det inte anses säkert att det rättsliga utfallet är korrekt i slutändan. Processjuridisk forskning (Docenten Gräns m fl) vid Uppsala Universitet har konstaterat stora brister i det bedömningsförfarande som tillämpas i svenska domstolar.

Endast om brott eller nya bevis och fakta antas kunna ha inverkat på domslutet kan resning beviljas av HD. Detta är dock sällsynt förekommande. Det lönar sig sällan att klaga hos JO

eller JK då dessa tillsynsorgan endast granskar anmärkningar mot formella fel och tidsfrister etc. Statens ansvarsnämnd och Domstolsverket utövar ingen kvalitetskontroll annat än vad som rör personalens upp-
trädande.

DE SVENSKA DOMARREGLERNA är ålderdomliga. Att ingen domare ställs till ansvar utgör inget belägg för att slarv, jäv eller brott inte förekommer. Upptäckts- och straffrisken är minimal. I vår civiliserade värld finns heller ingen Otanes stol som avskräcker. Trots risken för vissa beroenden tillåts domstolsjuristerna ha omfattande bisysslor i utrednings- och skiljemanna-uppdrag.

Hoppet för en missnöjd rättsökande står till Europadomstolen i Strasbourg, vilken efter tillståndsprövning kan avgöra om inblandade parter erhållit en rättvis och objektiv rättegång utan onödig tidsspilla. Ett tänkvärd talesätt lyder: "Sen rättvisa är ingen rättvisa." Anser man att konventionen kränkts måste landet ifråga gottgöra den skadelidande.

Sentida forskning och erfarenheter visar att den rättsliga kvalitén i Sveriges domstolar inte alltid går fri från klander, trots huvuduppgiften att rätt skall vara rätt - och ingenting annat.

BERTIL BURSTRÖM

(Innovatör och rådgivare i uppfinnarjuridik)

Tel. 0431-433280, Fax 0431-433281

e-post: bertil.burstrom@alfa.telenordia.se